

ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ И РАБОТНА СИЛА

Население, Том 37, Книжка 4, 2019, 712-727

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

ФОКУС ГРУПИ С ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ИНСТИТУЦИИ, ПРИЛАГАЩИ ПОЛИТИКИ ЗА ЗАЕТОСТ НА МЛАДЕЖИ В ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ

Ергюл ТАИР

*Институт за изследване на населението и човека при БАН,
Департамент Психология*

БЪЛГАРИЯ, гр. София 1113, ул. „Акад. Георги Бончев“, бл.

✉ ergyul_tair@yahoo.com

Резюме. *В настоящата статия се представят същността, методологията и участниците във фокус групи, проведени с представители на различни институции, отговорни за прилагането на политики за заетост по отношение на младежи в трудоспособна възраст. Фокус групите са проведени в рамките на проект „Мерки за преодоляване на демографската криза в Република България“ на ИИНЧ-БАН и целят проверката на различни възможни мерки, ориентирани към обучението и развитието на младежите в страната. Накратко са представени същността на фокус групите, като предпочитан през последните години метод за провеждане на качествени изследвания в социалните науки. Изведени са основните тенденции в образованието на младежите във възрастовите групи 15–24 г. и 25–34 г., най-вече нарастване на лицата с основно или по-ниско образование в първата и на лицата с висше образование във втората възрастова група. Представени са основните институции, работещи за повишаване на образованието при разглежданите групи млади лица. Детайлно се описват проведените в десет области на страната фокус групи, включващи 164 представители на институции (общински и областни администрации, работодателски и синдикални организации, публични и частни образователни институции и др.), прилагащи политики за заетост. Очертават се някои силни и слаби страни при използването на фокус групите, като метод за качествени социални изследвания, като цяло и конкретно в настоящото изследване.*

Ключови думи: изследователски методи; фокус групи; високо образование и ниско образование на младежи; трудова сила.

Благодарности

Настоящата публикация е осъществена благодарение на проект „Мерки за преодоляване на демографската криза в Република България“ на ИИНЧ-БАН.“

Статията да се цитира по следния начин:

Таир, Е. (2019). Фокус групи с представители на институции, прилагащи политики за заетост на младежи в трудоспособна възраст. *Население*, Том 37, Кн. 4, 712-727. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© Е. Таир, 2019

Статията е постъпила през м. февруари 2019

Приета за публикуване през м. юли 2019

Публикувана онлайн през м. ноември 2019

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT AND LABOUR FORCE

Nasselenie Review, Volume 37, Number 4, 2019, 712-727

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

FOCUS GROUPS WITH REPRESENTATIVES OF INSTITUTIONS IMPLEMENTING EMPLOYMENT POLICIES FOR YOUNG PEOPLE IN WORKING AGE

Ergyul TAIR

*Institute for Population and Human Studies - Bulgarian Academy
of Sciences Psychology Department*

BULGARIA, Sofia 1113, Akad. G. Bonchev St, bl. 6

✉ ergyul_tair@yahoo.com

Abstract. *The paper presents the essence, methodology and participants in focus groups conducted with representatives of different institutions responsible for implementation of employment policies for young people in working age. The focus groups were conducted within the framework of the project accomplished by Institute for Population and Human studies-BAS and aimed at examining some good practices and proposals for education and development of the young people in the country. Briefly, the essence of focus groups is presented as a preferred method of conducting qualitative research in the social sciences in recent years, as well as the main trends in the education of the Bulgarian young people in the age groups 15-24 and 25-34. More precisely, the increase of the persons with primary or lower education in the first group and the persons with higher education in the second age group. The main institutions responsible for implementation of employment policies for young people in working age was mentioned. The focus groups with 164 participants conducted in ten areas of the country have been described (e.g. representatives of Municipality and State administrations, employers' and trade union organizations, public and private educational institutions, etc.). In addition, some strengths and weaknesses in the use of focus groups as a method for collecting quality data in social research was discussed, as well as some practical implementation of the current work.*

Keywords: research methods; focus groups; highly educated and low educated youths; labor force.

Acknowledgement

This publication has been possible thanks to the project of IPHS-BAS 'Measures to overcome the demographic crisis in the Republic of Bulgaria'.

This article can be cited as follows:

Tair, E. (2019). Fokus grupi s predstaviteli na institutsii, prilagashiti politiki za zaetost na mladezhi v trudosposobna vazrast. [Focus Groups with Representatives of Institutions Implementing Em-

ployment Policies for Young People in Working Age]. *Nasselenie Review*, Volume 37, Number 4, 712-727. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

©E. Tair, 2019

Submitted – February 2019

Revised – July 2019

Published – November 2019

The author has read and approved the final manuscript.

МЕТОДОЛОГИЧНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ПРОВЕЖДАНЕ НА СОЦИАЛНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Методите, позволяващи ефективно събиране на качествени и количествени данни при изследване на широк кръг социални проблеми, са обект на задълбочени научни дискусии през последните години (напр. Couper, 2011; Miller, 2017). Обсъждат се различни изследователски методи, които да предоставят емпирични данни по бърз и теоретично обосноваван начин (Маркова, 2018). Обикновено за качеството на едно изследване се съди по инструментите, с които се набира търсената емпирична информация (Ченгелова, 2018: 426). В изследванията на социалните проблеми често се използват инструменти като анкетни карти, структурирани или полуструктурирани интервюта и др., в които централно място заемат въпросите. Дизайнът на работоспособни въпроси и получаването на достоверни отговори е изкуство, преминаващо през различни степени на съвършенство (Ченгелова, 2018: 427). Едно от основните умения е способността да се задават въпроси и получават отговори, което не е тъждествено на механичното заучаване на сбор от правила (пак там). Изкуството да се задават въпроси и да се получават отговори е предмет на задълбочени теоретични и експериментални изследвания в българската методологична практика (напр. Атанасов и др., 2010). Предполага умение за прилагане на точен подход във всяка конкретна ситуация, богат професионален и житейски опит и години изследователски работа, за да се овладее (Ченгелова, 2018: 427).

Конструирането на работоспособни инструменти, с които да се набере достоверна информация е само част от процеса на социалните изследвания. Съществено значение имат и самите въпроси, които се използват. Обикновено в изследванията е прието да се говори за два вида въпроси: 1) изследователски въпроси (програмни въпроси) – това са въпросите от програмата на изследването, очертаващи обекта, предмета и хипотезите на изследването; 2) анкетни въпроси – въпросите, които се съдържат в анкетната карта или въпросника за интервюта и с които са набира емпиричната информация (Атанасов и др., 2010:28-32). Въпросите, които се включват в анкетната карта/ въпросник, освен да са адекватни на целите и на задачите на изследването, трябва също така да са: точни и прецизни; да измерват това, което мислим, че измерват, като предоставят възможност за обективност и равни шансове за отговор на респондентите (Ченгелова, 2018: 428). Трябва да обхващат всички аспекти на изследването, като не надвишават параметрите за допустимост (като брой на въпросите и времето за отговор). Приема се, че колкото по-детайлно се познава съответната проблемна област, толкова по-реални са шансовете на изследвателя да направи адекватен преход между теоретичното описание на обекта на изследване и емпирично наблюдаемите измерители, позволяващи намирането на информация за този обект (пак там). Накрая, но не на последно място, трябва да се прецизират въпросите в зависимост от респондентите, т.е. въпросите да са съотнесени към познанието и опита на изследваните лица. Всичко това позволява не само коректното провеждане на самото изследване, но и адекватната интерпретация на получената информация.

ФОКУС ГРУПИТЕ КАТО МЕТОД ЗА СЪБИРАНЕ НА ДАННИ ПРИ КАЧЕСТВЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Един от методите, които често се използват за събиране на качествени данни, са фокусираните групови дискусии (фокус група). Груповата дискусия се приема, че редуцира разхода на време в хода на теренната работа, като осигурява бърз достъп до повече на брой респонденти за единица време спрямо други методи, като дълбочинни, биографични и полуструктурирани интервюта (Пампоров, 2018: 145). В същото време, в дискусията респондентите взаимно се стимулират и сравнително бързо може да се достигне до социалните модели, нагласите и стереотипите (пак там). В сравнение с другите типове интервюта (дълбочинни, биографични и др.), фокус групите са по-формални, предполагат включване на участниците в дискусия по предварително определени въпроси, в която съществена роля има модераторът. Те в същността си са процедура за събиране на данни от качествен тип, която подчертано окуражава груповите интеракции, провокира получаването на информация, мнения и т.н., които биха били трудно достъпни без взаимодействията, възникващи на базата на груповата динамика (Morgan, 1988).

Фокус групите все още се приемат резервирано, като надежден изследователски метод, въпреки своята богата и солидна изследователска история. Най-ранното познато научно използване на метода може да се проследи до работата на Богардус (1926), който го използва, за да тества своя модел на социалните дистанции с групи от ученици (Bogardus, 1926 в Millward, 2012). Въпреки това, по-формалната артикулация на метода се свързва с изследванията върху социалните ефекти на масовата комуникация, известни още като „военна пропаганда“ (Merton and Kendall, 1946 в Millward, 2012). По ирония на съдбата еволюцията на фокус групите като жизнеспособен изследователски инструмент е по-малко вкоренена в социологическата традиция, отколкото в това, което Берг (1995) нарича „вулгарния свят на маркетинга“ (Berg, 1995 в Millward, 2012: 413).

В продължение на десетилетия маркетинговите проучвания разчитат на фокус групите като най-бързия и ефективен начин за получаване на информация, свързана с потребителите. По същество, методът е до голяма степен еволюирал като бърз начин за генериране на много данни, а не като сложен инструмент за изследване (Millward, 2012: 413). През 90-те години на миналия век изследователи като Дейвид Морган (Morgan, 1988: 75) отбелязват, че „приносът на фокус групите в изследванията на социалните науки... е с по-голям потенциал, отколкото в действителност“ се използват. И за десетина години след неговото изказване се наблюдава експоненциално нарастване на броя на публикуваните творби, легитимиращи фокус групата като изследователски метод (напр. Barbour & Kitzinger, 1998; Greenbaum, 1998; Krueger, 1994; Morgan & Krueger, 1997 в Millward, 2012: 414). Към края на миналия век методът придобива значителна опора като средство за ясно изразено „качествено изследване“ (напр. Breakwell, 2004; Silverman, 2004). В началото на новия век този изследователски подход вече има „добре признат“ статус в качествените изследвания (Millward, 2012: 415). Той става особено популярен в рамките на приложните изследвания, като например само в областта на психологията, по-конкретно налагането му в